

Melyik lesz a magyar MARC?

Rendkívül fontos témát tárgyalt az a tanácskozás, amelyre a Magyar Könyvtárosok Egyesülete és a Könyvtári és Szakirodalmi Tájékoztatási Szabványosítási Bizottság rendezésében került sor 1997. augusztus 15-én az Országos Széchényi Könyvtárban. A meghívó a következőképpen szólt:

„A fenti két szervezet tisztelettel meghívja a magyar bibliográfiai adatcsere formátumról (MARC szabványokról) rendezendő tanácskozásra (társadalmi vitára) ... A tanácskozás programja a következő:

1. Bevezetés – Vajda Erik
2. A USMARC – Koltay Klára
3. A HUNMARC – Sipos Márta
4. A UNIMARC – Barki Katalin
5. Vita
6. Esetleges ajánlások megfogalmazása.

A program azért alakul így, mert nyilvánvalónak látszik, hogy a magyar MARC adatcsere formátum alapjául a felsorolt adatcsere formátumok szolgálhatnak. Az előadók – adott esetben nem mellőzve az összehasonlítást sem – ismertetni fogják az általuk képviselt formátum sajátosságait és előnyeit.”

A tanácskozás résztvevői, az előadók és a mintegy ötven szakember – tudományos nagykönyvtárak, szakkönyvtárak, közművelődési könyvtárak, könyvtári szoftver terjesztők képviselői, könyvtári számítógépes, fejlesztői és szabványosítási szakértők – azzal a jó érzéssel távoztak a négyórás találkozóóról, hogy hozzájárulhattak egy, a szakma számára égetően fontos és sürgős kérdés megoldásának elindításához.

*

Vajda Erik bevezetőjében azt az alapkérdést vetette fel, hogy mit és miért akarunk szabványosítani? Miért van szükség MARC szabványra, s miben különböznek a bibliográfiai rekordok adatcsere formátum szabványai az ISO 2709 = MSZ 193/1-től, azaz attól az adatcsere formátum szabványtól, amely csak az adatcsere alapját jelentő szintakszis szabályozása. A cél az, hogy azt is szabályozzuk, milyen adatelemeket, egységesített besorolási adatokat és rekordkapcsolatokat milyen formátumban cserélnek a hazai könyvtárak és rokonintézmények, illetve a magyar és külföldi partnerek.

Jelenleg számos MARC formátum létezik, és a hazai könyvtárakban már használatos rendszerek is különböző formátumokat használnak, ami önmagában nem jelent különösebb problémát, ha szabványként fogadunk el egy olyan formátumot, amelybe és amelyből az adatok konvertálhatók. A minőségi adatcsere akkor valósítható meg, ha a különböző rendszerekben készített rekordok minél

teljesebben, adatvesztés nélkül cserélhetők. „A zökkenőmentes csere fő kérdése a forrás-rekordokban található és a cél-rekordokban kívánt adatelemek, emellett a kapcsolatok és az egyéb közlendő paraméterek minél teljesebb cserélhetősége, tehát jelenléte, kifejezhetősége, közzéadási lehetősége a formátumban.” A formátum legyen alkalmas valamennyi dokumentumtípus összes bibliográfiai adatelemének közzéadására, beleértve a besorolási adatok adatelemeit, a státusz-adatokat, legyenek kifejezhetők a rekordkapcsolatok és legyenek definiálva a karakterkészletek.

A legfőbb választási kritérium tehát a minél nagyobb teljesség és a megfelelő részletesség. Másodikként szóba jöhet a széleskörű elfogadottság és használat, de ennek mérlegelése esetén két lényeges megfontolásra van szükség:

- a) nem az a lényeges, hogy a cserélt rekordok milyen formátumban készültek, hanem, hogy milyen formátum(o)kban állnak rendelkezésre cserére;
- b) a konverzió nem szempont, mert konverzió, sőt rekordszerkesztés az esetek túlnyomó többségében, (ha ugyan nem összességében) mindenképpen szükséges.”

A szabványként elfogadott formátum biztosan nem lehet azonos egyetlen könyvtári rendszer saját formátumával sem. A saját MARC formátum választásánál „természetesen indokolt figyelembe venni a nemzeti szabványos formátum(ok?)at és a rendelkezésre álló rekordok egyéb formátumait”.

Miután Vajda Erik kifejtette a döntés során figyelembe veendő szempontokat, jó szerencsét kívánt a döntés-előkészítéshez és a majdani döntés(ek)hez, valamint jó tanácskozást kívánt, az ő kifejezésével élve: „amennyire lehet szenvedélyek nélkül és kellő méltósággal!”

Koltay Klára (Kossuth Lajos Tudományegyetem Központi és Nemzeti Könyvtára, Debrecen) előadásában főként a USMARC formátum előnyeit hangsúlyozta, bár érthetően a saját rendszerben való használatból kiindulva, de felsorolva mindazokat a megoldásokat és érveket, amelyek alapján érdemes megfontolni a USMARC teljes hazai adaptálását és elfogadását magyar szabályzatként. A USMARC mellett szóló érvek közül érdemes néhányat felsorolni. Mindenek előtt mellette szólhat univerzalitása, azaz hogy valamennyi közgyűjtemény (könyvtárak, múzeumok, levéltárak, médiatárak, sőt virtuális gyűjtemények) anyagának feltárására, valamennyi dokumentumtípus (szöveges dokumentumok, hangfelvételek, képi anyagok, videofilmek, grafikák, archív anyagok, tárgyak) adatainak leírására alkalmas. Megoldott a részdokumentumok adatainak felvétele, a besorolási adatok kezelése (mind a kitüntetett, mind az utaló formáké), a tárgyszórendszerek és tezauruszok tárolása, valamint a lelőhely adatok és a példányspecifikus adatok rögzítése.

A USMARC integráltságának bizonyítéka, hogy használatával megoldható komplex gyűjtemények, vegyes típusú dokumentumok közös adatbázisban való kezelése. Valamennyi ISBD alapú szabvány szerint készült leírást képes fogadni. A többkötetes dokumentumok rekordkapcsolat-kezelésének az a megoldása, hogy a közös adatok összevontan szerepelnek, a kötetadatok pedig megjegyzésben, nem mondható optimálisnak. Sokkal jobb, ha a közös adatok egy ún. fő-rekordba kerülnek, és kapcsolatjelölővel lehet hozzárendelni a kötetadatokat.

Koltay Klára szerint a USMARC mellett szól még rendkívüli méretű elterjedtsége. A legnagyobb amerikai, angliai és ausztráliai rendszerek ezt (vagy ezt is) használják (OCLC, LC, CATTS, RLIN), a legnagyobb tárgyszójegyzékeket kezelik vele (LCSH = Library of Congress Subject Headings, MESH = Medical Subject Headings). Ráadásul éppen most indítottak el egy projektet az angolszász MARC formátumok (USMARC, UKMARC, AustralMARC) harmonizálására. A USMARC karbantartása folyamatos, a régi és új szabályok szerint készült rekordok egy adatbázisban való kezelése nem okoz gondot. Különösen kidolgozott a rekordkapcsolatok kezelése: a bibliográfiai rekordok és a besorolási adat rekordok között, a bibliográfiai rekordok és az állományrekordok között, valamint a különböző bibliográfiai rekordok között: többkötetes művek, sorozatok, alsorozatok, előzmény-folytatás dokumentumok, eredeti mű és fordításai, egy mű különböző hordozókon, kiadásváltozatok, mellékletek, forrásdokumentumok és részdokumentumaik rekordjainak összekapcsolására. A USMARC-ban igen sok, speciális célokra meghatározott megjegyzés mezőt lehet kezelni, és megoldott az összes írásrendszer együttes kezelése.

Az előadó néhány példát is körbeadott, és befejezőképpen még egyszer összegezte a USMARC használatának előnyeit.

Sipos Mártának (Országos Széchényi Könyvtár, Budapest) a két nagy nemzetközi rendszert – USMARC és UNIMARC – ismertető előadók között kellett a magyar MARC, a HUNMARC, azaz egy nemzeti MARC mellett érvelnie. Vajda Erik után ő is hangsúlyozta, hogy az MSZ 193/1 „*Mágnesszalagos bibliográfiai adatsere formátuma. A rekordok szerkezete*” című egysége csupán keretet ad az adatok szabványos formában történő cseréjéhez, de nem szabályozza a rekord tartalmát, az adatok részletezettségét. Ezért van szükség a nemzeti MARC formátumra, amely a hazai bibliográfiai adatsere szabályozása érdekében meghatározza a bibliográfiai adatok tartalmi megjelölőit, a bibliográfiai tételekben szereplő kötelező központosítást is helyettesítő minősítőket, hívőjeleket, indikátorokat, almezőazonosítókat és egyéb jellemzőiket.

A HUNMARC kidolgozását megelőzte egy, a Magyar Nemzeti Bibliográfia, Könyvek Bibliográfiája számítógépes előállítására kidolgozott formátum, amely leginkább a UNIMARC-ra hasonlított. 1979 novemberében készült egy tanulmány, amely az MNB rekordok mágnesszalagos szolgáltatását volt hivatva előkészíteni, de abban az időben a könyvtárak részéről még nem volt igazi fogadókészség. A 90-es évek elején azonban már nyilvánvalóvá vált, hogy a hazai könyvtárak többségében USMARC alapú rendszereket vezetnek be, ezért a HUNMARC kidolgozásánál ez a formátum szolgált alapul. Sipos Márta hangsúlyozta, hogy nem a USMARC fordításáról, átvételéről, hanem annak adaptációjáról volt szó, mégpedig úgy, hogy a hatályos magyar bibliográfiai szabványcsalád előírásainak megfelelő adatkezelést lehessen megvalósítani. Ezt a „Kiadás” adatsorozat adat-elemeinek és központosításának összehasonlító mező és almező táblázatával illusztrálta a UNIMARC, a HUNMARC és a USMARC esetében. A legrészletezőbb megoldást a UNIMARC biztosítja, a HUNMARC az MSZ 3424/1 előírásainak megfelelőt, a USMARC a legkevésbé részletezőt.

UNIMARC	HUNMARC	USMARC	ISBD központozás
205	250	250	
a	a	a	új adatcsoport
d*			=
f	b	b**	/
g	d		;
b	c		

* az MSZ 3424/1 4.2.2.3 pontja szerint
** minden további kiadásra vonatkozó adat

Tudni érdemes azt is, hogy sehol sem használnak tiszta USMARC-ot, mert az alkalmazók, a Library of Congress, az OCLC, a RLIN és a Washington Library Network is kisebb nagyobb eltérésekkel, kiterjesztésekkel élnek, ezért ezek összességére mondhatjuk, hogy USMARC kompatibilis alkalmazások.

A HUNMARC kézikönyv első verzióját a magyar könyvtárak széles köréhez juttatta el az OSZK véleményezésre, de érdemi észrevételek nem érkeztek. Az OSZK természetesen tisztában van azzal, hogy a HUNMARC-ot tovább kell fejleszteni, és ki kell terjeszteni valamennyi dokumentumtípus speciális adatainak kezelésével. Fontos azonban, hogy a könyvekről készített HUNMARC rekordokat négyféle karakterkészlettel a hazai könyvtárak fogadni és kezelni tudják, mégpedig számos, általuk használt rendszerben.

A HUNMARC-ra jellemző a Vajda Erik által is fontosnak tartott részletezettség, ami lehetővé teszi a rekordok átvételét bármely kevésbé részletező rendszerbe. Erre szolgált a USMARC és a HUNMARC összehasonlítása a „Cím és szerzőségi közlés” adatcsoportjának részletezettségére. A USMARC 245-ös mezőjének (Cím és szerzőségi közlés) #b almezője (a főcímen kívüli valamennyi egyéb címadat) nem ismétlődő, és a feldolgozónak kell rögzítenie az előírt központozási jeleket:

245 10#aRock mechanics :#bjournal of the International Society for Rock Mechanics = Felsmechanik

A HUNMARC-ban ugyanennek a mezőnek a #b almezője, amely ismétlődő, szolgál az egyéb címadatok rögzítésére, az #A almező pedig, amely szintén ismétlődő a párhuzamos cím(ek) megadására:

245 10#aRock mechanics#bjournal of the International Society for Rock Mechanics#AFelsmechanik

A szerzőségi közlés adatainál is lényegesen részletezőbb a HUNMARC megoldása a USMARC-énál.

Sipos Márta még egyszer kiemelte, hogy a HUNMARC összeállításakor a vezérlő elv a hatályos magyar szabványgyűjtemény volt, azok előírásainak a lehető legrészletezettebb alkalmazhatósága. Lényeges, hogy a HUNMARC alkal-

mazása esetén az előírt központoszási jeleket nem kell a rekordokban rögzíteni, hanem arról a megjelenítés során program gondoskodik.

Természetesen égető szükség lenne egy, a HUNMARC-ot karbantartó, továbbfejlesztő, további dokumentumtípusokra, az állományadatokra és a besorolási adatokra kiterjesztő állandó testület felállítására és működtetésére.

A harmadik előadó **Barki Katalin** (Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Könyvtára, Szombathely) a UNIMARC-ot ismertette, nem gyakorlati használati tapasztalatok alapján, hanem mint a UNIMARC irodalom alapos ismerője, tanulmányozója. Lényegesnek tartotta kiemelni, hogy ez a nemzetközi szabvány tulajdonképpen a MARC-ok MARC-ja, egy azokon felüli formátum, amely közvetítőként használható a különböző MARC-ok között. A UNIMARC-ot gondozó munkacsoport 1972-ben jött létre az IFLA támogatásával. Céljuk egy olyan formátum kidolgozása volt, amely az ISBD-kben előírt szabályoknak megfelelő nemzeti bibliográfiai rekordok cseréjének megvalósítására alkalmas, amelybe/amelyből különböző nemzeti MARC-okat konvertálni lehet. A munkacsoport állásfoglalásában a következőket fogalmazta meg:

- „– minden országnak lehet saját nemzeti rendszere,
- mindenütt a nemzeti központ legyen felelős a rekordoknak a nemzeti formátumról a nemzetközi formátumra fordításáért,
- a formátumon belül a leíró adatelemek közlésének alapjai az ISBD-k legyenek.”

Éppen ezért a UNIMARC-ot sokkal általánosabb elvek szerint tervezték, mint a nemzeti formátumokat, nem kötődik egyetlen nemzeti katalógizálási szabályzathoz sem, de feltételezi az IFLA által közreadott szabályzatok és ajánlások alkalmazhatóságát. A UNIMARC-ot a szakterület nemzetközi szakértői dolgozták ki és tartják karban, fejlesztik tovább különböző dokumentumtípusok adatainak, a besorolási adatoknak, a rekordkapcsolatoknak és a különböző írásrendszerű adatoknak a kezelésére. A karbantartásról, a kézikönyvek folyamatos megjelenítéséről, a terjesztésről és népszerűsítéséről az 1991-ben megalakult állandó IFLA UNIMARC Bizottság (Permanent UNIMARC Committee = PUC) gondoskodik. A UNIMARC nemzetközi szintű csereformátum, így minden azt alkalmazó intézmény közvetlenül átveheti az adatokat más országok intézményeitől.

A UNIMARC használata igen elterjedt. Nemzeti formátumként fogadta el Horvátország, Szlovénia, Portugália és Görögország, Japán, Dél-Afrika és Tajvan. Országon belüli adatcsere formátum is egyben Franciaországban, Olaszországban, Csehországban és Szlovákiában. UNIMARC adatcserebiztosít a Library of Congress és a Deutsche Bibliothek. Az 1990-es években a UNIMARC-ot fogadták el az Európai Közösség könyvtári projektjeinek szabványos adatcsereformátumaként.

A UNIMARC formátum elemei megegyeznek a USMARC, illetve a HUNMARC elemeivel, a szabványos rekordszerkezet az ISO 2709 speciális implementációja.

Barki Katalin néhány összehasonlító táblázaton mutatta be a UNIMARC sajátosságait és a HUNMARC/USMARC-tól való eltéréseket.

Jellemzők:

Mezők kötelezősége:

UNIMARC	Minimális a kötelező mezők száma
001	- Rekordazonosító
100	- Általános feldolgozási adatok
101	- Nyelv
120	- Kódolt adatmező (térképészeti anyagok – általános)
123	- Kódolt adatmező (térképészeti anyagok – lépték, koordináták)
200	- Cím és szerzőségi közlés
206	- Hordozóra jellemző adatok (térképészeti anyagok)
801	- Eredeti forrás

Központosítás:

USMARC	mezők és almezők végén
HUNMARC	nincs
UNIMARC	nincs, automatikusan beilleszthetők az almezőkódok alapján. Kivétel: a párhuzamos adatelemek esetében az = jel használata kötelező A rekord egyéb központosításait úgy kell hagyni, ahogy azt az előállító ügynökség elkészítette.

A rendezésből kihagyandó karakterek:

USMARC	indikátorral adható meg
HUNMARC	indikátorral adható meg
UNIMARC	speciális vezérlőjelek közé kell tenni (az ISO 6630 szabványnak megfelelően) kezdet: 08/08 =NSB= vég: 08/09 =NSE=

Az előadó bemutatta a UNIMARC mezőit. A mezők hívójelű három karakteres számok, amelyek funkcionális blokkokban rendezettek. A blokkok a hagyományos katalógustétel szerint épülnek fel. A 0- és 1- blokk tartalmazza a kódolt információkat, a 2- – 8- blokk a bibliográfiai adatokat, míg a 9- blokk a helyi használatra fenntartott.

Ezután blokkonként ismertette a fontosabb jellemzőket, jelölve az eltéréseket a HUNMARC, illetve a USMARC megoldásainál. Lényeges azonban az, hogy mind a HUNMARC-ból, mind a UNIMARC-ból a részletesen kidolgozott megfeleltetést követően mód van az adatok UNIMARC-ba konvertálására.

Összegzésképpen Barki Katalin a következőket fogalmazta meg:

„A UNIMARC az 1970-es években, az IFLA égisze alatt, számos MARC formátum előnyeit és hátrányait megtapasztalva, nemzetközileg elismert szaktekintélyek munkájának eredményeképpen jött létre. A rekordcsere kiterjed mind a monografikus, mind az időszaki, mind a nemhagyományos dokumentumok kö-

rére. A bibliográfiai rekordok cseréje mellett biztosítja a besorolási rekordok cseréjét is. Nemzetközi szabályzatokra, irányelvekre épül. A kézikönyv folyamatos gondozása, fejlesztése megoldott az IFLA Állandó UNIMARC Bizottságának működése által.

A UNIMARC formátum elsajátítását megkönnyíti a színvonalasan megszerzett kézikönyv, és az alkalmazását megkönnyítő függelékek sorozata.”

*

A bevezetést és az előadásokat követő hozzászólásokból és vitából az alábbiakban igyekszem összefoglalni a fontosabb és figyelembe veendő megállapításokat.

Sipos Márta a HUNMARC szakértője elmondta, hogy alaposan ismeri mind a három MARC szabványt, s véleménye szerint ezek legjobb vonásait lenne célszerű ötvözni saját nemzeti MARC formátumunkban, a HUNMARC-ban.

Koltay Klára a USMARC átvétele és alkalmazása mellett érvelt, minthogy ez már rendelkezésre áll, folyamatosan gondozzák, a változtatások követhetők. Ugyanezt a munkát elvégezni a HUNMARC esetében rendkívül idő- és költségigényes lenne.

Fügedi Péterné az integráltság fontosságára hívta fel a figyelmet, ami véleménye szerint például a „Kiadás” adatok kezelésének megoldásában a HUNMARC kidolgozásánál példamutató volt. Amire a legnagyobb szükség van, az a HUNMARC bővítése és egy karbantartó grémium működtetése.

Szűcs Jenőné hangsúlyozta, hogy a szolgáltató központnak olyan szabványos formátumban kell adatot szolgáltatnia, amelyben azt a felhasználók igénylik. Ha a UNIMARC-ra esik a választás, abban, ha a USMARC-ra, akkor abban. A HUNMARC-nak tovább-konvertálhatónak kell lennie, mint ahogyan az is. Elengedhetetlen, hogy bármely adatsere formátum válik is „nemzetivé”, készüljön hozzá magyar nyelvű kézikönyv, amely leírja a használatot mind a szolgáltató, mind a szolgáltatást fogadó fél számára.

Vajda Erik elmondta, hogy a megjelent szakértők még nem hozhatnak döntést a nemzeti csereformátum kérdésében. A tanácskozási véleménye elősegítheti a döntés-előkészítést. Tény, hogy ma a dokumentumtípusok majd mindegyikének bibliográfiai leírására és a tételek besorolási adatainak megválasztására vannak hatályos magyar szabványok (ha néhány még hiányzik is, azoknak a munkálatai is haladnak vagy megkezdődtek), de ezek a szabványok is változni fognak, megújításra szorulnak. A lényegét abban látja, hogy a csereformátumnak olyannak kell lennie, amely minden adatelem kezelésére alkalmas.

Kuruc Imréné röviden bejelentette, hogy a Magyar Szabványügyi Testület még ebben az évben honosítja az ISO 2709 szabvány 2., revideált kiadását.

Több hozzászólás foglalkozott azzal, hogy az NKA retrospektív konverziót támogató pályázatán feltétel volt a rekordoknak HUNMARC formátumban való elkészítése, hogy majdan ezek egy rendszerbe legyenek integrálhatók. Néhány évvel ezelőtt a szakma nem volt felkészülve a HUNMARC rekordok fogadására/szolgáltatására, de mára a környezet alaposan megváltozott, és nincs gond a HUNMARC kezelésével, az csak konverzió kérdése. Viszont a dokumentu-

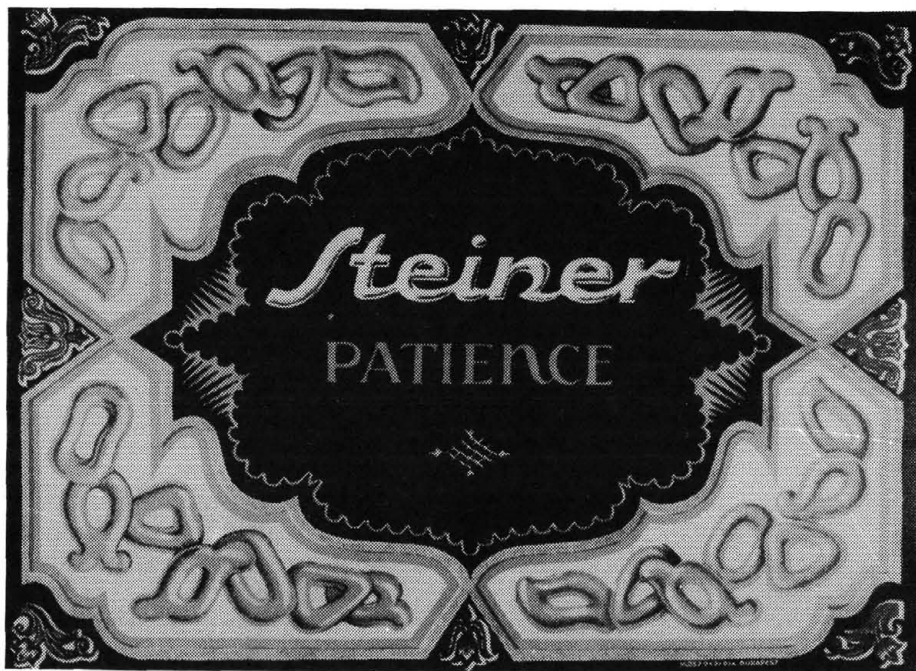
mok közül csak a könyveket kezeli, míg a könyvtárak gyűjteménye sokkal változatosabb.

A probléma nem csak abban áll, hogy HUNMARC vagy más MARC, hanem abban is, hogy bármely MARC használatát írjuk is elő, a könyvtárak csak azokat az adatokat tudják nyújtani (pl. retrospektív konverzió esetén), amelyek korábbi katalógusaikban szerepeltek. A hazai könyvtárak mindennapi katalogizálási gyakorlata rendkívül eltérő, részben saját hagyományaik miatt, részben mert a bibliográfiai szabványok is alternatív megoldások használatát teszik lehetővé. Igen csak változatos a kép a tárgyi feltárás terén, az ETO-tól kezdve különböző tárgy- szó-alkalmazásokig.

Igen erős hangsúlyt kapott egyrészt a hazai közművelődési könyvtárak, másrészt a felsőoktatási és szakkönyvtárak részéről az a tény, hogy sokan használják már a HUNMARC-ot és egyre többen lesznek, akik használják. Igénylik tehát, hogy minél több dokumentumtípusra tegyék azt alkalmassá, mégpedig magyar nyelven! Sem a UNIMARC, sem a USMARC nem férhető hozzá magyar nyelven. HUNMARC dokumentáció viszont létezik, és továbbfejlesztendő/-fejlesztendő mind a tárgyi feltárássra, mind a részdokumentumok (pl. folyóiratcikkek) feltárássára/adatcseréjére.

Csabay Károly ajánlás megfogalmazását szorgalmazta egy HUNMARC bizottság felállítására, és felajánlotta aktív részvételét. Ugyancsak kívánatosnak tartotta egy, a tárggyal foglalkozó levelező lista felállítását. (Csabay Károly e-mail címe: CSABAY@isis.elte.hu)

Barki Katalin, amellet, hogy elfogadja és támogatja belföldi adatcsere céljaira a magyar formátumot, azaz a HUNMARC-ot, és szintén fontosnak tarja egy bizottság életre hívását, felhívta a figyelmet arra, hogy a HUNMARC kézikönyvet

szabványértelmezéssel is ki kell egészíteni, és energiát kell fordítani a képzésre, oktatásra.

A vita a továbbiakban még sok részletkérdésre kiterjedt: pl. a bibliográfiai szabványok/szabályzatok egységes értelmezésére, alkalmazására, ajánlások, oktatási segédletek kidolgozásának fontosságára, a már készülő szabályzatok munkálataira, egy leendő HUNMARC bizottság szerepére, munkájára, felelősségére.

Vajda Erik kérdést intézett a jelenlévő számítógépes könyvtári rendszerek (OLIB, Aleph) képviselőihez: tudják-e adott esetben rendszereikhez a HUNMARC-ot adaptálni? A válasz egyértelműen az volt, hogy bár e rendszerek formátuma jelenleg nem HUNMARC, de egyikük számára sem okoz gondot a HUNMARC ilyen használata, mert az csak konverzió kérdése, mint minden más rendszer esetében.

Végül Vajda Erik, a tanácskozás elnöke, az elhangzott hozzászólások és vélemények alapján azt ajánlotta, hogy a résztvevők fogalmazzák meg álláspontjukat a nemzeti MARC formátum kérdésében, amelyet azután ajánlások formájában a Magyar Könyvtárosok Egyesülete támogatásával eljuttat az MKM illetékes képviselőinek.

A helyszínen megfogalmazott ajánlások a következők:

- 1) Égető szükség van magyar bibliográfiai adatcseré formátum szabályzatra (szabványra), amely kiterjed mind a bibliográfiai, mind a besorolási adatokra.
- 2) A HUNMARC továbbfejlesztésének irányában kell folytatni a munkát, mégpedig a nemzetközileg használt USMARC és UNIMARC legjobb megoldásainak figyelembe vételével.

- 3) A fejlesztést sürgősen meg kell kezdeni, és belátható időn belül be kell fejezni egy erre felállított műhelyben (lehetőleg az OSZK-hoz telepítve), amelyben főfoglalkozású, a fejlesztésre alkalmas, teljes munkaidőben dolgozó munkatársak látják el a feladatot. A munkatársakat egy erre a célra elkülönített keretből (MKM, NKA) kell díjazni.
- 4) Jöjjön létre egy kuratórium, amely figyelemmel kíséri, véleményezi a HUNMARC műhely tevékenységét.
- 5) HUNMARC levelező listát kell létrehozni, amelyen a széles szakmai nyilvánosság nyomon követheti a fejlesztés mindenkori állását, felteheti kérdéseit, megteheti észrevételeit.

Berke Barnabásné

Az OSZK hungarika biográfiai programjának helyzete és fejlesztési tervei*

Előzmények

Az elmúlt években különböző rendezvényeken több alkalommal esett már szó az Országos Széchényi Könyvtár hungarika biográfiai tevékenységéről, az ún. Hungarika Névkataszter munkálatairól. Első alkalommal kapunk lehetőséget azonban arra, hogy a Magyar Könyvtárosok Egyesületének átfogó rendezvényén, a Vándorgyűlésen ismertethessük eredményeinket s terveinket. Miért érezzük ennek szükségét mi magunk és az egyesület rendezősége, s miért éppen a helyismereti szekció keretében?

Egyrészt azért, mert mai tanácskozásunk középpontjában a szolgáltatások kérdése áll, s a Hungarika Névkataszter a nemzeti könyvtár fontos szolgáltatása, amely – ha terveink megvalósulnak – szolgáltatásrendszerre fejleszthető. Másrészt éppen azért a helyismereti könyvtárosok előtt, mert egyre inkább elmélyül a felismerés, hogy a helytörténeti feltáró munka és a hungarika kutatás és feltárás egy töről fakad, tárgya közös: a szűkebb vagy tágabb régió, illetve az ország, a nemzeti kultúra egésze. És közös a céljuk is, ugyanis azok jelenének megörökítése, múltjának feldolgozása és könyvtári szolgáltatásaiban hozzáférhetővé tétele az oktatás, a kutatás, a tájékozódni kívánó olvasó számára. A helytörténet és a hungarika feltáró munka úgy viszonyul egymáshoz, mint a rész az egészhez, egyik építőeleme a másiknak. A kölcsönösség és az összefüggés nyilvánvaló.

Hasonló átfedés és kölcsönösség áll fenn a névkataszterben feldolgozott adat-típus, azaz az életrajzi feltárás területén is. Egy jeles személyiség éppúgy fontos a nemzeti regisztráció, mint a szülőföld és az azt feltáró helyismereti gyűjtemény számára.

* Elhangzott a Magyar Könyvtárosok Egyesületének kecskeméti vándorgyűlésén.